

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра англійської філології та перекладу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

 Юрій КОТЛЯР
«19» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність В9 «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Розробник

В.о. завідувача кафедри

розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Завідувач відділу аспірантури

Начальник НМВ

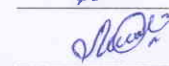
Тетяна ЗУБЕНКО

Вікторія АГЄЄВА-

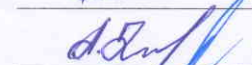
КАРКАШАДЗЕ

Ірина МІРОНОВА

Ірина МІРОНОВА

Алла УЖВА

Євгенія ПОСТИКІНА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Наукова комунікація англійською мовою	
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	
Спеціальність	В9 Історія та археологія	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітньо-наукова програма	Історія та археологія	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2025–2026 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	30 год.	-
	60 год.	-
Відсоток аудиторного навантаження	33 %	-
Мова викладання	Англійська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	—	
Форма підсумкового контролю	Іспит	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити слухачів з основними особливостями риторики, стилістики та жанрової організації англійськомовного наукового стилю, спрямованого на розвиток навичок побудови та написання англійською мовою наукових текстів різних жанрів та вироблення стратегій оволодіння науковим письмом як видом комплексної діяльності, що має соціальні, когнітивні та власне мовні аспекти.

Завдання дисципліни:

- познайомити слухачів з культурними розбіжностями в англо-американському та українському науковому письмі, сучасними вимогами до змісту наукового проекту, загальними вимогами до логіко-композиційної побудови наукової роботи;
- розглянути фактори, які впливають на вибір стилю академічного писемного мовлення, лексико граматичні засоби зв'язку між реченнями і параграфами, пунктуаційні правила і вимоги до оформлення наукової роботи;
- сформулювати стратегії запобігання ненавмисного плагіату в наукових публікаціях, познайомити з вимогами до написання тез доповідей на міжнародних конференціях, принципами організації виступу на науковій конференції;
- акцентувати типові помилки й недоліки в оформленні наукових робіт, відпрацювати способи їх уникнення;
- надати інформацію про чинні наукові гранти, проекти та стипендії;

- надати інформацію про можливість публікації в міжнародних індексованих виданнях, розробити алгоритм подання статей до публікації;
- розкрити специфіку планування і підготовки наукових проєктів, стратегію аргументації конкурсного проєкту, оформлення конкурсної документації.

Програмні компетентності

Розроблена програма відповідає освітньо-науковій програмі та орієнтована на формування компетентностей:

Загальні компетентності	ЗК08	Здатність спілкуватися з науковою спільнотою з метою презентації результатів наукових досліджень та їх оприлюднення українською, англійською та/або іншою іноземною мовою.
	ЗК11	Здатність до налагодження співпраці та обміну інформацією з вітчизняними та іноземними науковими співтовариствами, спільно визначати цілі діяльності, планувати, обговорювати й реалізовувати проєкти.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності	СК10	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок у сфері історії та археології державною та іноземною мовами як на національному, так і на міжнародному рівні.
	СК11	Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.
	СК15	Здатність дотримуватися етичних і моральних норм, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають вміння:

ПРН11	Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для реалізації спільних проєктів, розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у сфері історії та археології, розуміти і дотримуватися етики ділового спілкування.
ПРН16	Дотримуватись принципів наукової етики, не допускати плагіату, привласнення наукових ідей, фальсифікацій, діяти у відповідності до вимог інтелектуальної чесності та нетерпимості до порушення академічної доброчесності.

3. Програма навчальної дисципліни

	Теми	Разом	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самост. робота
1	PhD requirements. Writing genres: from e-mails to thesis. Curriculum structure	6	2	4
2	CV versus Resume. Purpose. Layout. Content. Transliteration rules.	6	2	4
3	English academic style and language.	6	2	4
4	Important elements and features of Academic Texts.	6	2	4
5	Important elements and features of Academic Texts Writing paragraphs.	6	2	4
6	Diversity of abstracts. Types of abstracts.	6	2	4
7	Writing Research Papers. Structural elements of an article.	6	2	4
8	Structural elements of an article. References.	6	2	4
9	Structural elements of an article. Introduction.	6	2	4
10 HV	Structural elements of an article. Methodology. Results	6	2	4
11 HV	Structural elements of an article. Discussion and conclusion.	6	2	4
12	Academic Integrity.	6	2	4
13	Genres of academic writing. Recommendation letters.	6	2	4
14	Research projects.	6	2	4
15	Making presentations of your research.	6	2	4
		90	30	60

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Лекційні заняття не передбачено навчальним планом

4.2.

Плани практичних занять

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. PhD program and requirements. 1. Curriculum structure: from entrance examination to qualifying examination. Setting the goals. Time management. 2. Genres of academic writing: thesis, articles, abstracts, reviews, e-mails, research proposals, etc. 3. PhD thesis: structure, size.
2	Тема 2. Genres of academic writing: an academic CV. 1. CV versus Resume. 2. Purpose of writing a CV. 3. CV layout and content. 4. Your name in English. Transliteration rules.

3	Topic 3. English academic style and language 1. The notion of style. Styles of writing: formal, semiformal, familiar. 2. Differences between English and Ukrainian rhetoric models 3. Cautious writing. Modality of statements. Gender-neutral language. Political correctness. 4. Reference to the author – use of I/we.
4	Tema 4. Important elements and features of Academic Texts. 1. Academic names. 2. Paragraphs. 3. Titles. 4. Syntactical structures of titles. 5. Strategies for making good titles.
5	Tema 5. Writing paragraphs 1. Paragraphs and paragraph division. 2. Paragraph length. 3. Topic sentences. 4. Supporting sentences. 5. References.
6	Tema 6. Diversity of abstracts. Types of abstracts. 1. Submission abstracts. 2. Conference abstract. 3. Research paper abstract. 4. Dissertation/thesis abstracts. 5. Summary. 6. Synopsis.
7	Tema 7. Writing Research Papers. Structural elements of an article. 1. Types of Research Papers. 2. Structure of Research Papers (Research Reports). 3. Writing Abstracts: purpose, function, structure. 4. Textual and linguistic characteristics of Abstracts. 5. Key words.
8	Tema 8. Structural elements of an article References. 1. List of references/Bibliography/Works cited. 2. Notes and footnotes. 3. Reference styles: MLA, APA, Harvard, DSTU, etc. 4. Most common styles for different scientific spheres. 5. Citation and documentation.
9	Tema 9. Structural elements of an article. Introduction 1. Writing introduction. 2. Establishing a territory. 3. Establishing a niche. 4. Occupying the niche.
10	Tema 10. Structural elements of an article 1. Methodology and results sections of a research article. 2. Peer review of an article.
11	Tema 11. Structural elements of an article. 1. Discussion and conclusion. 2. Acknowledgements. 3. Acknowledgements with an article. 4. Acknowledgements with a book.
12	Tema 12. Academic Integrity. 1. Plagiarism. Definition. What kind of text is considered plagiarism.

	2. Identifying plagiarism. 3. Ways to avoid plagiarism.
13	Тема 13. Genres of academic writing. Recommendation letters. 1. The goals of writing recommendation letters. 2. What information should be included. 3. Most common clichés.
14	Тема 14. Research projects. 1. Structure of a research project. 2. Grant proposals. 3. Grant opportunities. 4. Individual research and teamwork.
15	Тема 15. Making presentations of your research. 1. Presentation strategies and techniques. 2. Presentation goals and the audience. 3. Important aspects of presentation. 4. Conference presentations. 5. Individual presentations of research projects.

4.3. Самостійна робота

4.3.1. Обов'язкові види самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1	Підготовка до практичних занять:
2	Письмові відповіді на проблемні питання практичного заняття
3	Виконання вправ і завдань
4	Написання академічного резюме
5	Написання наукової статті
6	Написання рекомендаційного листа
7	Створення глосарію термінів
8	Презентація наукового дослідження

Вимоги до самостійної роботи

Самостійна робота аспірантів передбачає опрацювання контрольних та проблемних питань до кожного практичного завдання та виконання вправ і завдань відповідно до запропонованого алгоритму чи зразку. Підготовка відповіді до проблемного питання обов'язково включає ознайомлення аспірантів з основною та додатковою літературою згідно з темою, зіставлення поглядів представників різних наукових шкіл та напрямів та обґрунтування найдоцільнішого з погляду сучасної лінгвістики.

Академічне резюме виконується за шаблоном, з дотриманням вимог послідовності, розташування на сторінці, ясності та правдивості інформації. Містить інформацію про освіту та професійний досвід, а також про академічну сферу діяльності: участь у конференціях, семінарах, наявність наукових публікацій.

При оцінці короткого змісту україномовної статті за спеціальністю оцінюються вміння здійснювати парафраз, вилучати найголовніше, структурувати інформацію, застосовувати метамову.

Рецензія на англomовну статтю та на англomовну монографію – два однакових види роботи, які різняться за обсягом. Перше завдання (рецензія на статтю) – тренувальне, тут відпрацьовуються оцінні граматичні конструкції, структура рецензії, застосування метамови.

Рецензія на монографію має за мету опрацювання англомовної літератури за спеціальністю та застосування набутих вмінь до написання роботи більшого обсягу – (3000-5000 знаків).

Обсяг наукової статті становить у середньому 8000-10000 друкованих знаків. В статті формулюється та вирішується певна наукова проблема. Зміст, структура та оформлення статті повинні відповідати загальним вимогам до робіт такого типу з урахування специфіки певної галузі знань.

Створення глосарію термінів має на меті ознайомлення з термінологією певної сфери знань англійською мовою та пошук україномовних еквівалентів, або створення перекладів ключових понять. Кількість – не менше 50.

Усний виступ з наукової теми триває 10–15 хв. В ньому визначається мета, методологія, результати дослідження. Оцінюються (викладачем та одногрупниками) вміння підготувати текст для усної презентації, її структура, спрямованість на аудиторію, зміст і т.к.

Для написання рекомендаційного листа обирається дослідницький проект одного з одногрупників і надаються відповідні характеристики для участі у грантовій програмі або для навчання.

5. Підсумковий контроль (іспит)

5.1. Питання для підсумкового контролю

1. CV versus Resume. Purpose. Layout. Content. Transliteration rules.
2. English academic style. Styles of writing: formal, semiformal, familiar. Reference to the author – use of I/we.
3. Major English academic genres: general overview.
4. Summary. Requirements. Steps in summarizing.
5. Paper abstract and conference abstracts. Functions. General rules.
6. Research paper. Structural elements.
7. Grant proposal. Functions of a grant proposal.
8. Cautious writing. Gender-neutral language. Political correctness. Tendencies in the language use.
9. Academic vocabulary. Collocations. Logical connectors.
10. Paragraphs and paragraph division. Topic sentences. Supporting sentences.
11. Titles. Grammar constructions of titles. Common strategies of making titles.
12. Citations. Footnotes and notes.
13. List of reference/Bibliography. Reference styles: MLA, APA, IEEE, Harvard, etc.
14. Presentation of a research project. Presentation strategies and techniques. Signpost expressions.
15. Presentation tools.
16. Strategies of Writing in English.
17. Participating in an International Conference: Motivations and Challenges.
18. Plagiarism. Ways to avoid plagiarism.
19. How to write letters of reference.
20. Acknowledgements. Definition, place in the text.

5.2. Зразок варіанта іспитового білета

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ПЕТРА МОГИЛИ

Освітньо-кваліфікаційний рівень: PhD

Семестр: 1

Навчальна дисципліна: Наукова комунікація англійською мовою

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Summary. Requirements. Steps in summarizing.
2. Talk about your research, its goals, structure, key points, applications, etc.
3. Translate the text (appr. 200 words) from English into Ukrainian.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№ з/п	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Практичні заняття	60
1	Виконання вправ і завдань	2x10 = 20
2	Написання академічного резюме	5
3	Створення глосарію термінів	5
4	Написання рекомендаційного листа	10
5	Презентація наукового дослідження	10
6	Написання наукової статті	10
2	Іспит	40
2.1	Теоретичне питання	10
2.2	Бесіда за темою дослідження	10
2.3	Практичне завдання	20
	Усього	100

Діагностика знань аспірантів здійснюється за допомогою:

1. Усного й письмового опитування на практичних заняттях (підготовка проблемних питань теоретичного характеру).

Критерії оцінювання

1. Оцінювання якості підготовки до практичних занять:

а) оцінка «відмінно» (2 бали) виставляється аспірантові, якщо він:

- у повному обсязі (на 100 %) підготував практичне заняття, по суті й за змістом розкрив поставлену перед ним проблему;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу, добре ознайомився з матеріалами занять;
- правильно (без помилок) виконав вправу чи завдання, обґрунтувавши хід власних думок;

б) оцінка «добре» (1 бал) виставляється аспірантові, якщо він:

- підготував 75 % практичного заняття, по суті й за змістом розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки, добре ознайомився з матеріалами занять, але не користувався додатковою літературою;
- правильно, в цілому, виконав вправу чи завдання, допустивши 1-2 помилки, проте обґрунтувавши хід власних думок;

в) оцінка «задовільно» (0,5 балів) виставляється аспірантові, якщо він:

- підготував 50 % практичного заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок, або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;
 - дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів збоку викладача чи інших студентів, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з матеріалами занять;
 - виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок;
- г) оцінка «незадовільно» (0 балів) виставляється аспірантові, якщо він:
- підготував практичне заняття в обсязі, меншому за 50 %, по суті й за змістом не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;
 - дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;
 - неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

2. Оцінювання якості написання анотації до наукової статті:

а) оцінка «відмінно» (16-18 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- анотація написана відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, дотримано стильові норми наукового тексту та сучасної англійської мови;

б) оцінка «добре» (10-15 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- анотація написана відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, переважно дотримано стильові норми наукового тексту та сучасної англійської мови, однак наявні негрубі помилки (не більше 2-х);

в) оцінка «задовільно» (5-9 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- анотація написана загалом відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, наявні порушення стильових норм наукового тексту та сучасної англійської мови, є помилки (не більше 4-х);

г) оцінка «незадовільно» (до 5 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- анотація написана зі значними порушеннями вимог як логічно-структурних, так і мовно-стильових (від 5-и помилок і більше).

3. Оцінювання якості написання наукової статті:

а) оцінка «відмінно» (10 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- стаття написана відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, дотримано стильові норми наукового тексту та сучасної англійської мови;

б) оцінка «добре» (8 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- стаття написана відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, переважно дотримано стильові норми наукового тексту та сучасної англійської мови, однак наявні негрубі помилки (не більше 2-х);

в) оцінка «задовільно» (6 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- стаття написана загалом відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, наявні порушення стильових норм наукового тексту та сучасної англійської мови, є помилки (не більше 4-х);

г) оцінка «незадовільно» (від 5 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- стаття написана зі значними порушеннями вимог як логічно-структурних, так і мовно-стильових (від 5-и помилок і більше).

4. Оцінювання якості усного виступу з наукової теми:

а) оцінка «відмінно» (5 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- усний виступ виголошено відповідно до логічно-структурних вимог до наукового тексту, дотримано стильові норми наукового тексту та сучасної англійської мови, адекватно застосовано невербальні засоби мовлення;

б) оцінка «добре» (4 бали) виставляється аспірантові, якщо:

- усний виступ виголошено відповідно до логічно-структурних вимог до наукового тексту, переважно дотримано стильові норми наукового тексту та сучасної англійської мови, адекватно застосовано невербальні засоби мовлення, однак наявні негрубі помилки (не більше 3-х);

в) оцінка «задовільно» (3 балів) виставляється аспірантові, якщо:

- усний виступ виголошено загалом відповідно до логічно-структурних вимог цього наукового тексту, наявні порушення стильових норм наукового тексту та сучасної англійської мови, адекватно застосовано невербальні засоби мовлення, наявні помилки (не більше 5-х);

г) оцінка «незадовільно» (2 бали) виставляється аспірантові, якщо:

- усний виступ виголошено зі значними порушеннями вимог як логічно-структурних, так і мовно-стильових, наявні порушення використання невербальних засобів мовлення (від 5-ти помилок і більше).

7. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

8. Рекомендовані джерела інформації

1. Кісельова А. А., Завальська Л. В. Основи академічного письма : навч.-метод. посіб. [Електронне видання] / А. А. Кісельова, Л. В. Завальська ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 69 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.25250>
2. Колоїз Ж. В. *Основи академічного письма* : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. і перероб. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2024. 143 с.
3. Костирко Т. М., Ларенкова С. В., Бондар В. І. *Академічне письмо : навчальний посібник* / Миколаїв : НУК, 2022. 116 с.
4. Нестеренко Л. О. Academic Writing : навчально-методичний посібник з англійської мови для студентів НаУКМА / Людмила Нестеренко ; Національний університет «Києво-Могилянська Академія». Київ : НаУКМА, 2020. 37 с.
5. Burkovska O. Yo., Yeshchenko H. L. Using cloud technologies when learning English during the martial war. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та Археологія»)*. 2022. Випуск № 6(6). С. 56-64.
6. Fenton J., Gimenez J., Mansfield K., Spinillo M., Percy M. International perspectives on teaching and learning academic English in turbulent times. Singapore: Taylor & Francis, 2022. 302 p.
7. Gastel B. & Day R. A. How to write and publish a scientific paper. Bloomsbury Publishing, 2022. 376 p.
8. Glasman-deal, H. Science research writing: for native and non-native speakers of English (2nd Ed.). World Scientific Publishing Company, 2020. 384 p.
9. Skern T., Skern T. Writing scientific English: a workbook. Berlin: UTB GmbH, 2019. 216 p.
10. Zubenko T., Gavrylenko A., Zhyvotovska T., Vasylieva N. Spaced vocabulary acquisition while incidental listening. «Advanced Education», 20, 2022 – peer-reviewed open access journal (Web of Science). DOI: 10.20535/2410-8286.165717
11. Зубенко Т. В., Панкратов Ю. А. Використання авторського мобільного застосунку у формуванні англомовних лексичних навичок студентів. Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н. В.]. Вип. 30 (1-2021). Київ: Міленіум, 2021. 432 с. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-29>
12. Зубенко Т. В., Мазур С. Використання мобільних технологій на заняттях з вивчення англомовної літератури. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 38. Том 1. 310 с.
13. Колот Л. А., Кушмар Л. В. Англійська мова ділової кореспонденції : навч. посіб. Вид. 3-тє, допов. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 228 с.
14. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 02.08.2024).

Інформаційні ресурси

1. Наукова періодика України: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Сайт Українського мовно-інформаційного фонду: <http://www.ulif.org.ua>

Наукометричні бази даних

1. Українські Наукові Журнали. Як підібрати українське фахове видання для публікації.

URL: <http://mon.gov.ua/content/%D0%94%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0/irinatixonkova.pdf>

2. Міжнародні наукометричні бази. URL: <http://eenu.edu.ua/uk/mizhnarodni-naukometrichni-bazi>
3. Наукометричні бази даних. URL: <http://library.tntu.edu.ua/resources/naukometrychni-bazydanyh/>
4. Наукометричні бази даних. URL: <http://www.nbuu.gov.ua/node/1367>